

Оксана Боднар,

завідувач кафедри методики викладання
навчальних предметів та освітнього
менеджменту, доктор пед. наук

Формалізація технологічних аспектів контролю

*Коли опис відкриває шлях для вимірювання,
дискусії відразу ж замінюються обчисленням.*

С.Стивенс

Планування контролю не відбувається спонтанно. Чим ширше будуть зафіксовані очікувані результати контролю, тим якіснішим буде сам контроль. Плановий відбір тематики контролю найбільш якісно відбувається при вивченні стану викладання предметів та атестації, оскільки він здійснюється в розрізі не менше 5-10 років.

Для підвищення ефективності планування контролю варто застосовувати різні види формалізації планування та обліку контролю. Розглянемо основні форми фіксування планів контролю.

Діагностування ситуацій. Чим ширше буде вивчена ситуація за допомогою відповідного інструментарію, тим легше можна буде вибрати об'єкт контролю. Наприклад, при плануванні контрольної діяльності у контексті якості знань учнів, варто спочатку знати, які проблеми невирішені у цьому плані та які відхилення можуть з'явитись з часом (якщо, для прикладу, зараз нечітко ці відхилення проявляються). Планування контролю на діагностичній основі сприятиме об'єктивізації отриманих даних і не забиратиме час на зайві контрольні процедури, які не мають суттєвого впливу на навчально-виховний процес. Після виконання річного плану роботи можна провести діагностування освітньої ситуації у школі на основі такої діагностичної таблиці.

Таблиця 17

Діагностика освітньої ситуації за 2010-2011рр.

Назва досліджень	Виявлені проблеми, які потребують контролю	Орієнтовне планування контрольних дій	Форми та методи контролю	Форми презентації результатів
Моніторинг залишкових знань	Невміння вчителів-предметників виділяти інформацію для запам'ятовування. Вивчення понятійного апарату під час вивчення навчальних дисциплін.	Вересень 2011 р. Створення експертної групи для контролювання виділеного питання.	Вибірковий класно-урочний контроль. Опитування учителів. Відвідування уроків.	Обговорення результатів контролю на засіданні методоб'єднань. Обмін досвідом з школами-партнерами.
Експертиза професійних компетенцій вчителів	Недостатньо професійний рівень здійснення самоаналізу уроку. Формальний підхід до самоосвітньої діяльності.	Листопад 2011р.	Фронтальний плановий контроль. Діагностування самоосвітніх компетенцій вчителя.	Обговорення результатів на засіданні педагогічної ради школи.

Розподіл управлінського впливу на різні напрямки діяльності школи.

Освітня діяльність школи настільки багатогранна, що в процесі оперативного контролю можна загубити основні акценти, контролюючи ті напрямки діяльності школи, які можуть цілком обійтись без зовнішнього контролю. На жаль, керівники навчальних закладів часто не піддають оцінці кількість контрольних дій, спрямованих на різні підсистеми школи. Тому переважно контроль спрямований на урок як ефективну, за висловом В.І. Бондара, «дидактичну клітинку» навчально-виховного процесу. А інші напрямки функціонування школи залишаються вивченими лише побіжно.

Таблиця 18

Дозування контрольного впливу на функціонування різних підсистем школи

Підсистеми школи	Кількість запланованих контрольних заходів по навчальних роках		
	2007-2008рр.	2008-2009рр.	2009-2010рр.
Управлінська	7	10	5
Навчально-освітня	14	12	10
Виховна	12	16	8
Інноваційна	5	8	10
Забезпечуюча (матеріально-технічне оснащення)	4	5	6
Разом	42	51	39

Така таблиця дозволяє регулювати кількість контрольних процедур, зменшуючи їх у тих випадках, коли підсистема дає стабільні позитивні результати, і навпаки збільшуючи і разі появи системних відхилень.

Структуризація об'єкта контролю. Вибір об'єкта контролю не може бути лише прерогативою керівника навчального закладу. Лише колективні рішення про об'єкти контролю та прискіплива робота над формулюванням теми контрольної діяльності може забезпечити передбачувані результати контролю. Оскільки результати контролю залишаються здебільшого у візитаційно-контрольній книзі, решта видів контролю переважно облікуються через управлінські рішення. Для чіткої систематизації та конкретизації контрольних процедур можна застосовувати карту-інформатор, взірець якої подано нижче.

Карта-інформатор підсумків контролю

Об'єкт контролю: фізична підготовка школярів у системі фізичного виховання школи.

Предмет контролю: рівень виконання програми з фізичної культури та якість фізкультурно-оздоровчої роботи.

Понятійний апарат:

Фізичне виховання – навчальна дисципліна, яка виконує важливу соціальну роль, сприяє підготовці фізично розвинених учнів та сприяє стимулюванню здорового способу життя.

Фізичне виховання - педагогічний процес, спрямований на формування здорового, фізично досконалого, соціально активного і морально стійкого підростаючого покоління.

Система фізичного виховання - це сукупність ідеологічних і науково-методичних основ фізичного виховання, а також організацій та установ, що здійснюють і контролюють фізичне виховання учнів.

Фізичний розвиток — процес зміни та становлення природних морфологічних і функціональних властивостей організму людини протягом його індивідуального та суспільного життя.

Вид контролю: тематично-узагальнюючий, адміністративний та взаємоконтроль.

Методи:

- Аналіз науково-методичної літератури
- Опитування вчителів фізкультури з метою виявлення досвіду планування занять фізичної культури в навчальному процесі.
- Педагогічні спостереження за проведенням занять з фізкультури.
- Контрольні вправи з фізичної підготовки.
- Метод математичної статистики.

Інструментарій: експертна оцінка, вимірювання, контрольні заміри, анкетування, бесіди, спостереження уроків.

Мета:

1. Дати порівняльний аналіз фізичної підготовленості школярів за класами.
2. Вивчити взаємозв'язок фізичної підготовленості в процесі вікового розвитку з особливостями фізичного розвитку.
3. Порівняти дані фізичної підготовки з існуючими нормативами програми та з деяким тестам по фізичній культурі.
4. Вивчити рівень задоволення та комфортності учнів якістю уроків фізкультури та позаурочної діяльності.

Дата: вересень-жовтень 2010р.

Очікуваний результат:

- Рівень створення умов для формування в учнів ціннісних орієнтацій щодо культури здоров'я і здорового способу життя.
- Отримані дані про рівень виконання програми з фізичної культури.
- Інформація для планування фізкультурно-оздоровчої роботи в навчальному закладі.
- Підвищення професійних компетенцій вчителів фізкультури.
- Окреслення напрямків роботи, які потребують внесення коректив.

Критерії оцінювання фізкультурно-оздоровчої роботи на уроках фізкультури:

- Професійно-методична підготовка вчителя. Дотримання принципу варіативності у календарному плануванні.
- Виховна цінність застосованих шиків і переміщень для розвитку орієнтування у просторі та часі, виховання естетичних почуттів.
- Включення засобів теоретичної та загальнофізичної підготовки на уроках.
- Використання ігор та ігрових завдань в позакласній роботі.

- Вміння учителя здійснювати спостереження за діяльністю учнів, оцінювати і коректувати їх дії, дозувати навантаження, керувати поведінкою, налагоджувати взаємини між дітьми.
  - Використання матеріально-технічної бази школи.
  - Виховання свідомої дисципліни.
  - Забезпечення на уроці індивідуального і диференційованого підходу до учнів.
  - Роль вказівок, інструкцій, алгоритмів, зразків під час формування спортивних вмінь і навичок.
  - Вправи щодо підвищеної координаційної складності з базових видів спорту.
  - Підготовленість до уроку помічників, їх попереднє інструктування; успішність діяльності; знання та вміння організаційно-методичного характеру; знання типових помилок і шляхів їх виправлення; уміння страхувати; знання правил ігор, вимог до установки приладів. Якість виконання функцій черговими, капітанами команд, суддями.
  - Уміння вчителя робити зауваження, виправляти помилки, підбадьорювати учнів.
  - Доцільність вибраних форм розміщення і способів переміщення учнів для виконання чергових завдань з погляду забезпечення оптимальних просторових умов роботи (доброї видимості вчителя, зручності виконання вправ, взаємо спостереження).
  - Формування культури рухів.
  - Формування мотивації до здорового способу життя.
  - Суворе регламентація діяльності учнів і дозування навантаження.
- Контроль за поставою та диханням учнів. Контроль за частотою пульсу та рівнем втомленості учнів.

Таблиця 19

Результати контролю

№ з/п	Головні аспекти	Позитивні тенденції	Виявлені зауваження	Рішення та рекомендації
1.	Планування фізкультурно-оздоровчої роботи.	Дотримання принципу варіативності.	Немає.	Немає.
2.	Якість ведення уроків	Дидактична спрямованість. Суворе регламентація діяльності учнів і дозування навантаження. Різноманітність організаційних форм, засобів, методів і прийомів	Недостатня увага приділяється формуванню культури рухів. Низька якість виконання функцій черговими, капітанами команд, суддями.	Більше звертати увагу на контроль за поставою та диханням учнів та контролювати частоту пульсу та рівень втомленості учнів. Частіше підбадьорювати учнів, які не справляються з фізичними

				вправами.
3.	Позакласна робота. Гуртки та секції.	У школі функціонує три спортивні секції, в яких беруть участь 36 учнів.	Учні школи не завжди беруть участь в районних спортивних змагання. Мала кількість призових місць.	Оновити спортивний інвентар школи. Залучити батьків до організації спортивно-масової роботи.
4.	Задоволеність учнями якістю спортивно-масової роботи.	70% учнів задоволені.	30% незадоволені, тому що слабка матеріальна база школи.	Залучити батьків у якості громадських тренерів для збільшення кількості учнів в спортивних гуртках.

Надана консультативна допомога щодо таких питань:

- Використання механізмів психологічного впливу учнів з метою формування в учнів витримки та волі.
- Тематика бесід на оздоровчу тему.
- Медичні показники втомлюваності учнів.
- Інноваційні види відновлювальних вправ.

Відзив педагогів про контроль:

Позитивний. Зауваження щодо некоректної постановки мети відвідування уроків у 6 класі та відсутність систематичної допомоги медсестри у визначенні фізичного стану здоров'я напередодні уроку фізкультури.